

¹ кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізики, ДВНЗ «ДДПУ»

² студентка 5 курсу фізико-математичного факультету, ДВНЗ «ДДПУ»

e-mail: natalya-pashkovs@mail.ru

ТЕХНОЛОГІЯ СПІВРОБІТНИЦТВА ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ

У статті згрупована методика інноваційної технології співробітництва, яка використовується вчителями на уроках фізики та може бути перспективним засобом розвитку пізнавальної мотивації учнів.

Ключові слова: *технологія, співробітництво, мотивація.*

Прагнення постійно оптимізувати навчально-виховний процес зумовило появу нових і вдосконалення використовуваних педагогічних технологій різних рівнів і різної цільової спрямованості. Подальший їх розвиток пов'язаний з орієнтацією на реалізацію сучасних концепцій освіти й виховання.

Суттєвою ознакою сучасних інноваційних процесів у сфері навчання і виховання є їх *технологізація* – неухильне дотримання змісту і послідовності етапів впровадження нововведень.

Історично поняття «технологія» (грец. *techne* – мистецтво, майстерність і *logos* – слово, вчення) у значенні науки про майстерність виникло у зв'язку з технічним прогресом.

До основних ознак технології належить стандартизація, уніфікація процесу, можливість його ефективного та економічного відтворення відповідно до заданих умов. Технологічний процес завжди передбачає чітку послідовність операцій з використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментів) за певних умов [1].

Впровадження педагогічних технологій в навчальних процесах окремих дисциплін є одним із перспективних шляхів підвищення ефективності навчання. Серед інших, для нашого теоретичного та практичного дослідження ми виділили технологію співробітництва, як одну з найбільш перспективних особисто-орієнтованих технологій.

Педагогіка співробітництва заснована на принципах:

— взаємозалежність членів групи;

- особиста відповідальність кожного члена групи за власні успіхи й успіхи групи;
- спільна навчально-пізнавальна діяльність в групі;
- загальна оцінка роботи групи [2].

Особливості характеристик та організації технології співробітництва вивчали К. Д. Ушинський, С. Т. Шацький, В. Я. Корчак, К. Роджерс, Е. Берн. За їх твердженням, навчання у співробітництві розглядається як метод. Існують кілька варіантів даного методу навчання:

Перший варіант «навчання в команді». Більшість варіантів методу навчання в співробітництві використовують ідеологію саме цього варіанту. У цьому варіанті особлива увага приділяється «груповим цілям» і успіху всієї групи, який може бути досягнутий в результаті самостійної роботи кожного члена групи в постійній взаємодії з іншими членами цієї ж групи при роботі над темою, питанням, предметом вивчення. Завдання кожного учня полягає не тільки в тому, щоб зробити щось разом, а в тому, щоб пізнати щось разом, щоб кожен член команди оволодів необхідними знаннями, сформував потрібні навички і при цьому, щоб вся команда знала, чого досяг кожен учень [3].

Другий варіант навчання у співпраці «пила». Був розроблений проф. Elliot Aronson в 1978 р. і названий Jigsaw (у дослівному перекладі з англійської – ажурна пила, машинна ножівка). У педагогічній практиці такий підхід іменується скорочено «пила» [4].

Учні організуються в групи по 4-6 чоловік для роботи над навчальним матеріалом, який розбитий на фрагменти (логічні або смислові блоки). Наприклад, тема «Біографія видатного фізика чи вченого» може бути розбита на:

- причини що спонукали вченого до вибору предмета дослідження;
- механізм вирішення наукової проблеми;
- труднощі наукового пошуку;
- оцінка внеску вченого в розвиток науки.

Кожен член групи знаходить матеріал по своїй частині.

Потім учні, які вивчають один і той же питання, але складаються в різних групах, зустрічаються і обмінюються інформацією як експерти з даного питання. Це називається «зустріччю експертів».

Третій варіант методу навчання в співробітництві «Вчимося разом».

Learning Together (вчимося разом) розроблений в університеті штату Міннесота в 1987 році (David Johnson, Roger Johnson). Клас розбивається на різні (за рівнем навченості) групи в 3-5 чоловік. Кожна група отримує одне завдання, яке є частиною завдання будь якої теми, над якою працює

весь клас. В результаті спільної роботи окремих груп і всіх груп в цілому досягається засвоєння всього матеріалу. В середині групи учні самостійно визначають ролі кожного у виконанні загального завдання [5].

У навчанні, побудованому на основі педагогіки співробітництва важлива мета – розвиток інтелектуальних, духовних і фізичних здібностей, інтересів, мотивів, вироблення науково-матеріалістичного світогляду. Змістом уроку в такому навчанні є освоєння способів пізнання, суспільно і особисто значущих перетворень в навколишньої дійсності, а не програмні знання і матеріал підручника.

Учні отримують можливість думати вільно, говорити невимушено, емоційно, багато і уважно читати, аналізувати, усвідомлювати важливість знань фізики для життя і професійної діяльності. Якщо навчальна робота учнів має такі риси, це обов'язково приводить до розвитку важливої якості особистості – пізнавальної мотивації, навчання школярів набуває мотивів.

Під мотивами розуміють спонукальну причину дій і вчинків. На формування мотивів впливають потреби, потяги, емоції, установки, ідеали та інтереси. Проблема формування позитивної мотивації школярів на уроках фізики залишається актуальною, безліч педагогів вчених – дидактів займалися вирішенням цієї проблеми [6].

Наше дослідження також направлено на формування пізнавальної мотивації учнів при вивченні фізики. Його особливістю є шлях досягнення результату – розвиток мотивації за допомогою технології співробітництва.

Практичний етап дослідження нами був проведений у Слов'янському хіміко-механічному технікуму серед учнів, які вивчають фізику за програмою академічного рівня середньої школи. Викладачем фізики в цьому закладі є Котляров О.В., високо фаховий спеціаліст, який успішно втілював в практику роботи основні принципи, ідеї, методи та особливості, притаманні технології співробітництва. Його розробки «навчання в команді», «пила», «вчимося разом», «зустріч експертів», добре відомі колегам та майбутнім вчителям. Наше сумісне дослідження було направлено на розвиток пізнавальної мотивації учнів.

Наведемо перелік етапів нашої роботи:

- ознайомлення з теорією та практикою впровадження технології співробітництва, її «можливостей», для розвитку пізнавальної мотивації при навчанні фізики;
- діагностування рівня мотивації учнів до вивчення фізики та їх емоційного ставлення до предмету на початку дослідження (за Казанцевої Г.М. та модифікацією Андреевої Ф.Д.);

- організація відповідних бесід та пояснень учням, які адаптували перехід від індивідуальної діяльності до групової;
- внесення змін до календарно-тематичного планування з фізики, які б передбачали застосування технології співробітництва, що сприяють розвитку пізнавальної мотивації учнів, емоційної саморегуляції, конструктивної взаємодії, організованості та відповідальності;
- розробка планів – конспектів уроків з фізики (тема: «Магнітне поле») з урахуванням використання рекомендацій планування, відповідного дидактичного матеріалу, наочностей, сучасних засобів навчання.

Створення емоційного настрою учнів на уроках сприяли застосування, нами традиційних та інноваційних методичних прийомів: історичних фактів, цікавих дослідів, дидактичних ігор, твори художньої літератури, проблемні ситуації, нестандартні прийоми навчання. Такі прийоми як тренінги розумової діяльності у співпраці та співробітництві допомагали наблизитися до мети дослідження.

Якщо на початку нашої роботи у студентів першого курсу хіміко-механічному технікуму ми константували рівень пізнавальної мотивації другого та третього ступеня у 52 % учнів, то наприкінці він складав 56 %. Результати дослідження (ще не кінцеві) дозволяють судити про його актуальність своєчасність та ефективність у досягненні позитивних цілей навчання.

Література

- [1] *Кукушина В.С.* Педагогические технологии: учеб. пособие / В.С. Кукушина. — М.: ИКЦ «МарТ», 2004. — 336 с.
- [2] *Селевко Г.К.* Современные образовательные технологии: учебное пособие / Г.К. Селевко. — М.: Народное образование, 1998. — 256 с.
- [3] *Даутова О.Б.* Современные технологии в профильном обучении / О.Б. Даутова, О.Н. Крылова ; [под ред. А.П. Тряпициной]. — СПб.: Каро, 2006. — 176 с.
- [4] *Лысенкова С.* Педагогика сотрудничества (Отчет о встрече учителей-экспериментаторов) / С. Лысенкова, В. Шаталов, И. Волков [и др.] // Учительская газета. — 1986. — 18 октября.
- [5] *Полат Е.С.* Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е.С. Полат. — М.: Академия, 2003.
- [6] *Маркова А.К.* Мотивация и её воспитание у школьников / А.К. Маркова — М.: Педагогика, 1983. — 64 с.